

Vad har säkerhetsrådet haft för inverkan/konsekvenser på humanitära interventioner?

- en jämförande analys av Rwanda, Kosovo & Syrien.

Abstract

Crimes and violations are constantly committed against human rights all over the world. Whole populations are victims of genocide and ethnic cleansing, while the international society has a commitment and responsibility in their hands to intervene. But what happens when the international society and the United Nations Security Council are unwilling to come to a unanimous decision? This study has aimed to understand and analyze what kind of effect the UN security council has had on humanitarian interventions in three different humanitarian conflicts: Rwanda, Kosovo & Syria. The study is a comparative study, since it examines three different humanitarian conflicts. A perspective of group decision foreign policy making has been applied to the UN Security Council to understand the composition of the council. "Human security", postcolonialism and realism are theories that have been applied and examine their point of views of humanitarian intervention and national security.

The conclusion I have come to is that there has to be a clear position for the international society and the UN security council, for the council to work better together and to come to unanimous decisions. Unfortunately the security council has been paralyzed in all three conflicts, and therefore no humanitarian intervention has been made. A better cooperation among the member states will improve the decision making process when debating humanitarian interventions.

Antal ord: 9807

Nyckelord: humanitära interventioner, säkerhetsrådet, FN, folkmord, mänskliga rättigheter, suveränitet, "human security", realism, postkolonialism,

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.2 Syfte & frågeställning	5
2. Metod & material	7
3. Teori	9
3.1 ”Human security”	11
3.2 Postkolonialism.....	12
3.3 Realism	14
4. Empiri	16
4.1 Humanitära interventioner.....	16
4.2 The responsibility to protect (RtoP)	17
4.3 FN:s säkerhetsråd	19
4.4 Vetorätten	20
4.5 Kritik mot FN och säkerhetsrådet.....	21
5. Fall 1. Rwanda	22
5.1 Bakgrund	22
5.2 Säkerhetsrådets roll i konflikten	23
6. Fall 2. Kosovo	25
6.1 Bakgrund	25
6.2 Säkerhetsrådets roll i konflikten	26
7. Fall 3. Syrien	28
7.1 Bakgrund	28
7.2 Säkerhetsrådets roll i konflikten	29
9. Slutsats	34

1. Inledning

Brott mot mänskliga rättigheter sker i länder världen över. Ansvar för upprätthållandet av mänskliga rättigheter ligger hos regeringar och statliga verksamheter som gång på gång sviker sina befolkningar. Befolkningsgrupper utsätts för tragedier som folkmord, diskrimineringar och demokratisk orättvisa. Tragedierna leder till att staters öde plötsligt ligger i FN:s säkerhetsråds- och utomstående nationers händer, vilka bestämmer om det internationella samfundet skall vidta åtgärder och/eller ingripa. Vad blir då viktigast att skydda, mänskliga rättigheter eller suveränitetsprincipen?

Humanitära interventioner sätter stor prövning på det internationella samfundet eftersom de utmanar principer av suveränitet, icke-intervention samt användningen av icke-våld. Direkt efter andra världskrigets slut etablerade det internationella samfundet lagar som förbjuder folkmord, förbudet av misshandel av civila, och erkännandet av fundamentala mänskliga rättigheter. Suveräna stater förväntades agera som vaktare över den egna populationens säkerhet, men vad händer då staten missköter sig gentemot sin befolkning och kränker de mänskliga rättigheterna? (Baylis, Smith, Owens 2011, s.512)

I denna uppsats undersöker jag, i vilken utsträckning FN:s säkerhetsråd påverkar humanitära interventioner i länder utsatta för brott mot de mänskliga rättigheterna samt undersöka säkerhetsrådets och vetorättens beslutsfattande utifrån ett utrikespolitiskt- och säkerhetspolitiskt perspektiv. Jag studerar även beslutsfattarprocessen i anslutning till användandet av vetorätten samt diskuterar säkerhetsrådet agerande generellt sett som institution i detta avseende. Därefter studerar jag tre specifika konflikter för att se hur beslut om interventioner utifrån säkerhetsrådets perspektiv har tagits och/eller ändrats/utvecklats över tid och om gruppbeslutsfattandeprocessen påverkat dessa FN resolutioner. Jag studerar resolutioner som tagits av säkerhetsrådet i samband med konflikterna generellt för att kunna urskilja och dra slutsatser om hur beslut tas av säkerhetsrådet samt studerat hur en intervention kan argumenteras för av humanitära skäl.

1.2 Syfte & frågeställning

Mitt syfte är att undersöka FN:s säkerhetsråds agerande i konflikterna i Rwanda, Kosovo och Syrien, samt hur beslut har tagits och påverkat humanitära interventioner utifrån FN:s säkerhetsråds perspektiv, i synnerhet med åberopandet av suveränitetsprincipen. I min uppsats för jag en diskussion kring huruvida suveränitetsbegreppet och mänskliga rättigheter ställs emot varandra när det internationella samfundet skall komma överens om en lösning på humanitära konflikter.

Under det senaste årtiondet har debatten om ”suveränitet som ett ansvarstagande” blivit ett viktigt ämne, inom det internationella samfundet. Detta koncept kan uppfattas som kontroversiellt till viss del då det ofta använts som ett argument för att tillåta det internationella samfundet att bryta mot både statssuveräniteten och FN-stadgan, eftersom en stat har misslyckats att ta sitt ansvar (Cornell International Law Journal, Hathaway 46, s.538).

Det internationella samfundet har upprepande godkänt idén av suveränitetens ansvarsroll under det senaste årtiondet och säkerhetsrådet har bekräftat deras stöd för suveränitet som ett ansvarstagande, vilket innebär att suveränitet tydligt lägger ett ansvar på stater, vilket inte alltid levs upp till (Cornell international Law Journal Hathaway 45, s.539-540).

Anledningen till att jag har valt konflikter under ungefär en tioårsperiod är att jag vill studera om/hur beslutsfattandet i säkerhetsrådet har ändrats genom dessa år och om man kan se skillnader i hanteringen av de olika fallen, samt fördelar och nackdelar.

Varför ingriper inte säkerhetsrådet och FN oftare, och varför fattar inte säkerhetsrådet fler och snabbare beslut? Varför är det så svårt för det internationella samfundet och speciellt säkerhetsrådet att komma överens om ett beslut? Dessa frågor beror på en mängd olika faktorer. Min ambition med uppsatsen är inte att ge en förklaring till eventuella skillnader i hanteringen utav dessa frågor, utan att ge ett alternativ till en möjlig förklaring till varför hanteringen av humanitära kriser ser ut som det gör.

Min frågeställning är: **Vad har säkerhetsrådet haft för inverkan/konsekvenser på humanitära interventioner? – en jämförande analys av Rwanda, Kosovo & Syrien.**

2. Metod & material

Denna uppsats är således en jämförande fallstudie som undersöker och jämför vilka argument som finns för åtgärder/interventioner, som världssamfundet tagit i de nationella konflikterna i Rwanda (1994), Kosovo (1998), och Syrien (2011). Undersökningen om de tre fallen hamnar under en tidsperiod mellan 1994 till 2014, då konflikten i Syrien fortfarande är högst aktuell idag.

Min ambition med uppsatsen är att jämföra dessa tre konflikter med varandra under en specifik tidsperiod, för att kunna skapa generaliserbarhet samt kunna dra kausala slutsatser i vart och ett av fallen. Jämförelsen av dessa slutsatser rörande de enskilda fallen ger mig grund för generella slutsatser. Jag har valt fallen eftersom de liknar varandra om man tittar på faktorer som stormaktsintressen såsom exempelvis Ryssland, och säkerhetsrådets agerande i konflikterna. Dock skiljer de sig åt när vi ser i vilken utsträckning som säkerhetsrådet agerat. I Kosovo-konflikten exempelvis tog NATO en större roll om vi tittar på aktiva ingripandet och agerande i konflikten.

För att lyckas med en förklaring med hjälp av jämförande fallstudiemetoden måste jag utgå från fyra olika orsakskriterier; *kontrafaktisk skillnad* dvs. att om inte orsaken hade inträffat så hade verkan blivit en annan. Exempelvis, vad hade hänt om inte Rwandas president hade blivit nedskjuten, hade folkmordet utbrutit ändå? *Tidsordning*, kan användas som ett verktyg för att bidra till att få kausaliteten rätt, alltså händelse A inträffade först och kan därmed påverka B. Detta spelar roll i min studie då jag tittar på dessa fall under en speciell tidsperiod och analyserar när varje situation inträffar samt hur de påverkar det internationella samfundet och humanitära interventioner, såsom folkmordet i Rwanda exempelvis. *Isolering* vilket hjälper till att avvisa risken för spuriösitet, och till sist *orsaksmekanism* där man försöker spåra och specificera de orsaksmekanismer som förklarar varför orsaksfaktorn leder till utfallet (Teorell & Svensson 2007, s.239-245).

Undersökningen är av utomvetenskaplig relevans då det är ett utrikespolitiskt och viktigt tema som lätt kan kopplas till aktuella ämnen idag som exempelvis Ukrainakrisen (Teorell & Svensson 2007, s.18).

I studien ingår relevant litteratur från forskningsfältet utrikes- och säkerhetspolitisk analys, vetenskapliga rapporter samt nyhetsartiklar för att få god information och perspektiv på hur samhället upplever och ser på konflikterna, samt få en god bild av hur den humanitära situationen ser ut.

I min studie har säkerhetsrådets resolutioner studerats i de olika konflikterna, för att kunna urskilja om/hur beslut tas om humanitära interventioner och vilka argument som använts för att intervensera i en konflikt. Resolutionerna är de överenskommelser säkerhetsrådet debatterar och arbetar fram, det kan handla om konkreta resultat i form av överenskommelser samt problemformuleringar och gemensamma åtgärder (Svenska FN-förbundet, Terese Johansson 2014).

Efter att ha studerat resolutionerna kan jag dra generella slutsatser om vilken inverkan säkerhetsrådet har haft på dessa humanitära konflikter, och vilka åtgärder som gjorts eller beslut som tagits.

Vad gäller avgränsning har jag tittat enbart på de resolutioner under samma tidsperiod som konflikterna brutit ut, samt resolutioner som på något sätt behandlar ämnet om humanitära interventioner. Jag har haft avsikt att söka mer specifikt efter vilka beslut som har tagits eller inte tagits i dessa resolutioner och försökt finna argument till varför en intervention förespråkats eller ej.

3. Teori

Den teoretiska ingången till uppsatsen är grupp teori, vilken har som roll att hjälpa mig att analysera säkerhetsrådet och motivera till varför det är intressant att diskutera och undersöka säkerhetsrådet som en institution och som en grupp. Jag har speciellt fokuserat på gruppbeslutsfattandeprocessen när jag diskuterat FN, FN:s säkerhetsråd och det internationella samfundet.

Om man ser på beslutsfattandet inom grupper under stora kriser såsom inför beslut om humanitära interventioner, kan man se att grupperna är mottagliga för utrikespolitiskagrupper där medlemmarna enklare kan förlita sig på varandra för stöd och godkännande (Mintz & DeRouen 2010, s. 44-45).

I min andra del av teoriavsnittet har jag applicerat ”human security”, postkolonialism och realism. De resterande tre teorier är mina hjälpmedel och verktyg för att beskriva och analysera humanitära interventioner samt säkerhetsbegreppet, ur dessa teories perspektiv. ”Human security” kan ses som säkerhetsstudier med ett ansikte. Inriktningen på teorin är riktad mot mänskliga rättigheter och fokus ligger på välmående och välfärd hos människor istället för fokus på beskyddandet av staten som exempelvis realismen fokuserar mycket på (Peoples & Vaughan-Williams 2010, s.121).

”Human security” använder jag som ett analysverktyg för att se på konflikterna ur ett mänskliga-rättigheters perspektiv.

Postkolonialismen analyserar säkerhet utifrån de etablerade synsätten på säkerhet såsom realismen och har en specifik bild av hur jorden är uppdelad: tredje världen, väst, globala nord och globala syd (Peoples & Vaughan-Williams 2010, s. 47). Detta är intressant att applicera på speciellt humanitära interventioner då dessa interventioner oftast sker i länder som västvärlden benämner som tredje världen och utvecklingsländer, som också ofta är gamla kolonialländer.

Realismen tillhör de traditionella synsätten på säkerhet och realismen menar att säkerhet kan ses som ett hot och hot om användandet av militär styrka, och teorin är även förespråkare för suveräniteten (Baylis, Smith, Owens 2011, s.86).

Jag anser även realismen vara av relevans för mitt forskningsproblem, eftersom när man diskuterar insatser i form av humanitära interventioner diskuteras ofta suveränitetsbegreppet och staters enskilda suveränitet.

I ”human security”, postkolonialism och realism beskriver jag och analyserar humanitära interventioner samt säkerhetsbegreppet, ur dessa teoriers perspektiv.

Säkerhetsrådets arbete är starkt institutionaliserat och genom att göra en detaljerad analys av rådet kan det bli enklare att förstå rådets komplexa sammansättning med permanenta och invalda medlemmar. Detta system påverkar naturligtvis hur rådet arbetar och hur beslut fattas i ärenden som rör humanitära frågor och direkta interventioner för att värna t.ex. mänskliga rättigheter. I mitt arbete har jag valt att göra en gruppanalys, som också blir mitt teoretiska ingångsverktyg för att analysera säkerhetsrådet som en institution.

Det finns starka rutiner i säkerhetsrådets arbete. Detta påverkar arbetet med att fatta beslut och ofta speglar diskussionerna som föregår besluten ett stort mått av oenighet, t.ex när det gäller olika medlemmars syn på säkerhet och utrikespolitiskt beslutsfattande. Man bör komma ihåg att alla former av utrikespolitiskt beslutsfattande är influerat av gruppdynamiska processer. Gruppbeslutsfattande kan vara komplicerat då olika medlemmar kan ha olika agendor, som kan representera särintressen eller helt enkelt preferenser för vissa politiska strukturer och förhållningssätt. Dessa grupp-processer innehåller ofta långa förhandlingar medlemmarna emellan, och det är tydligt att det föreligger en stor skillnad mellan individ- och gruppbeslutsfattande dynamiska processer. FN:s säkerhetsråd är ett bra exempel på en gruppdynamisk process till vilken det är kopplat en s.k presidentiellt rådgivande grupp (de fem permanenta medlemmarna) (Mintz & DeRouen 2010, s. 16).

Rådgivande grupper kan skapa utrikes eller inrikespolitisk påverkan genom att ta initiativ till att sätta en stark agenda, eller att medvetet manipulera information, framförallt genom att lansera alternativ till handlingar, eller direkt kontrollera informationsflöden, såsom att förebygga motsägande eller undergrävande information, eller, slutligen, genom att arbeta som så kallade portvakter (Mintz & DeRouen 2010, s.31).

3. 1 ”Human security”

”Human security” kan bäst beskrivas som en teori med ett ”mänskligt” ansikte. Detta innebär att det är ett säkerhetsrelaterat perspektiv med fokus på människans välmående och välfärd, i kontrast till skyddet av t.ex staters intressen. ”Human security” växte fram som ett begrepp efter kalla krigets slut 1994 och fick en stark koppling till humanitära, ekonomiska, och sociala frågor där målsättningen var att lindra mänskligt lidande samt att garantera människors säkerhet. United Nations Development Programme som är FN:s utvecklingsprogram för liknande frågor, var den första organisationen att benämna sig ”human security”, d.v.s ett alternativ till traditionellt säkerhetsarbete inriktat på staters säkerhet. (Peoples & Vaughan-Williams 2010, s.121-122).

”Human security has become both a new measure of global security and a new agenda for global action. Safety is the hallmark of freedom from fear, while well-being is the target of freedom from want. Human security and human development are thus two sides of the same coin, mutually reinforcing and leading to a conducive environment for each other.”
(Human Security Network 1999)(Hough, 2008, s.15)

Problemen som berörs inom teorin är bland annat organiserad brottslighet, mänskliga rättigheter, väpnade konflikter och mellanstatliga interventioner, folk mord, massbrott, hälsa och utveckling samt slutligen miljö. ”Human security” fokuserar faktiskt på att skydda människor som främjar fred och hållbar utveckling samt att hjälpa individer genom att använda ett människocentrerat synsätt för att lösa sådana konflikter som direkt påverkar människors säkerhet. Jag vill också nämna att teorin bakom ”human security” ofta också har fått kritik för att man tillskriver ämnet för stort och brett innehåll där teorin riskerar att misslyckas med att uppnå sina ambitiösa mål för att förbättra människans villkor och rättigheter (Peoples & Vaughan-Williams 2010, s.121-122).

”Human security could be especially useful for explaining and justifying humanitarian interventions by underscoring the causes that generate the conflicts

that invite such action” (Tomas and Tow 2002: 189) (Peoples & Vaughan-Williams 2010, s. 125).

Citatet tyder på att en humanitär intervention kan legitimeras med hjälp av human security teorin och argumentet om intervention för att motverka brott mot mänskliga rättigheter.

En annan oro som kritikerna av ”human security” tar upp berör risken att konflikter skall uppstå mellan det synsätt som utgår från människan och det som utgår från den statsrättsliga säkerheten. Eftersom ”human security” är en människocentrerad arbetsteori kan detta orsaka problem, då vi ju behöver en säker och stark stat för att kunna lösa konflikter och upprätthålla mänskliga rättigheter (Peoples & Vaughan-Williams 2010, s. 127).

Det är nödvändigt att betona att ”human security” understryker universalitet och vikten av att uppnå ömsesidiga beroenden, som är fundamentalt viktiga för mänskligt liv; frihet från rädsla, frihet från nöd, och frihet att leva ett värdigt liv. Som ett resultat av detta bekräftar ”human security” kopplingarna mellan säkerhet, utveckling och mänskliga rättigheter. Detta i sin tur utgör grunden för mänsklig och därmed nationell säkerhet (United nations trustfund for human security, Human security for all) (<http://www.unocha.org/humansecurity/about-human-security/human-security-all>, hämtad: 2012-05-07).

3.2 Postkolonialism

Den postkolonialistiska analysen har som ambition att använda ett synsätt och teorier av historiska relationer i ett perspektiv där de kolonialiserades liv och inte kolonisatörens liv är det viktiga. (Baylis, Smith, Owens 2011, s.184). Postkolonialismens syn på den globala säkerheten och världen bearbetas genom en uppdelning av jordens länder i tredje världen, väst, globala nord och globala syd. Mohammad Ayoob, professor i internationella relationer vid Michigan State University, menar att skillnaden mellan tredje världen och väst uppstod som en följd av den industriella revolutionen som genomfördes i Europa. Professor Ayoob menar att den industriella revolutionen har etablerat en skiljeväg mellan väst och tredje världen, och genom att den tredje världen inte haft samma utvecklingstakt kan man tänka i termer av objekt och subjekt vad avser den

postkoloniala fördelningen av makt och inflytande (Peoples & Vaughan-Williams 2010, s.47).

Ett exempel är det faktum att kalla kriget, utgjorde en tillspetsad konflikt mellan två stormakter, USA och Sovjetunionen som innebar att de båda stormakterna tävlade om att få inflytande över hela stater i den tredje världen (Peoples & Vaughan-Williams 2010 s.48).

Det är viktigt att understryka att stater i tredje världen, oftast inte ser säkerhetshot som kommandes utifrån, utan snarare att de reella hoten oftast kommer inom statens gränser. Professor Ayooob understryker dock att diskussionen om staters interna eller externa hot oftast inte är relevanta utan det är viktigt att se ett samband eller koppling mellan interna och externa hot. Våra idéer om frihet och frigörelse, en pelare för den västerländska filosofin, fastslår att en stat innehar legitimitet som en konsekvens av dess befolkning, men detta synsätt är inte alltid fallet i tredje världen. Detta beror på att befolkningen i länder i tredje världen ofta tenderar att vara mycket mindre homogen än i västländerna, där styret i tredje världens länder oftast speglar en sammansättning av många olika grupper i samhället, till skillnad från Europa. Professor Ayooob talar om ”subaltern realism”, och menar därmed att den tredje världen är underordnad den västligas maktinflytande. Det är viktigt att inkludera ett säkerhetspredikament när man diskuterar tredje världen. Detta omfattar tre sammankopplade dimensioner; den statsskapande, den regionala samt den internationella position som stater i tredje världen har. Här hävdar professor Ayooob att tredje världen innehar en underordnad position till väst. När det kommer till realismen som han kopplar till sitt resonemang ”subaltern realism”, menar Ayooob att det enda sättet att bygga stabilitet i världen är att stärka staternas olika institutioner (Peoples & Vaughan-Williams 2010, s.52).

En kritik som ofta framförts mot de argument som professor Ayooob presenterar i ”subaltern realism” är att denna sammanflätar olika frågor som berör statens säkerhet och därmed innebär detta med nödvändighet att ju starkare staten är desto större är den nationella säkerheten. Kritikerna menar att professor Ayooob missar att ifrågasätta om staten verkligen skall utgöra den enda faktorn som kan påverka statens säkerhet, underförstått att statens säkerhet sker på bekostnad av individens rättigheter eller den politiska oppositionens möjligheter att protestera. Man menar vidare att om vi fokuserar för mycket på en stats säkerhet, riskerar vi

att blanda ihop frågan om en regims säkerhet med frågan om enskilda politikernas säkerhet inför staten. Vidare, användning av begreppet tredje världen, kritiseras ofta och då utifrån att man inte särskiljer olika geografiska områden, som ingår i begreppet, dvs. Afrika, Latinamerika och Östasien. Detta resulterar med nödvändighet i att begreppet ”tredje världen” kan betyda alla stater oavsett geografisk lokalisering (Peoples & Vaughan-Williams 2010, s.53).

3.3 Realism

Realism utgör den traditionella synen på världens säkerhetsproblem och innebär att vi lyfter fram staten, som har huvudansvar för all vår säkerhet, som t.ex. att förebygga krig, vilket är det största hotet mot staten. Realismen tar fasta på statens intresse och belyser denna i ljuset av mänskliga rättigheter och humanitära interventioner. Man menar t.ex. att folkmord, som utförs av en stat, riskerar att påverka en annan stats nationella intressen och dess kärnvärden. Då bör staten i fråga agera för att säkerställa säkerheten detta trots att stater sällan agerar ensamma i sådana konfliktsituationer. En ”klok realistisk beslutsfattare” skall inte enbart styras av sina känslor eller personlig välfärd, utan kunna beräkna sin nations behov och nationella säkerhet. Det nationella intresset kan dock vara varierande beroende på historisk tradition eller värderingar. Realister ser helst att interventioner sker utifrån insatser från icke-statliga organisationer, men, det är viktigt att poängtera, att det är statens ansvar att ingripa då missbruk av mänskliga rättigheter föreligger (Peoples & Vaughan-Williams 2010 s.4).

Realismen ser också att den nationella säkerheten har ett universellt värde som alla länder delar (Peoples & Vaughan-Williams 2010 s.22).

Det finns realistiska tendenser inom det internationella samfundet när det gäller humanitära interventioner, vilket vi tydligt kan se i FN-stadgan kapitel 7. FN-stadgan baseras på stater som rättsobjekt, vilken är en grundläggande artikel för att fastslå internationell lag och folkrättens suveränitet. I suveränitetsprincipen i FN-stadgan utgår FN från staten och statens rättigheter. I detta kapitel ingår även staters territoriella integritet samt principen om icke-intervention, vilket innebär att det internationella samfundet inte skall blanda sig i en stats interna angelägenheter (kapitel 7). I kapitel 4 ingår även våldsförbundet vilket innebär att en stat inte får angripa en annan stats territorium. Denna regel gäller med endast

ett undantag som beaktar ett agerande baserat på självförsvar. Statssuveräniteten kommer ifrån den Westfaliska freden 1648 där man beslutade att alla stater är suveräna över sina territorier och att enskilda stater är juridiskt likvärdiga gentemot varandra. Denna viktiga princip etablerade grunden för det system vi har idag, det internationella samfundet av stater som centrala aktörer, alltså det Westfaliska systemet. (FN-förbundet 2008)

För realister innebär genuina humanitära interventioner en risk att dessa kan vara oförsiktiga, eftersom de inte alltid tjänar en nations intressen. Realister menar också att stater inte borde använda sig av direkt intervention då man menar att politiska ledare inte har den moraliska rätten att ”sprida blod” på uppdrag av enskilda medborgare. Vidare lägger realister betoning på faran med moralism och legalism inom utrikespolitiken. Det finns därmed en stark tendens för stater att definiera sina intressen i alltför smala, egoistiska och materiella hänseenden. När en stat väl bestämmer sig för att inkludera mänskliga rättigheter i en mellanstatlig konflikt blir det en balansgång mellan tävlande intressen, ofta kan det nationella intresset vara precis vadsomhelst som därmed sägs vara orsak till statens intressen (Baylis, Smith & Owens, 2011, s.506).

4. Empiri

4.1 Humanitära interventioner

Humanitära interventioner definieras som en handling då det internationella samfundet ingriper i ett land som inte kan eller vill skydda sin egen befolkning. Det finns två undantag där FN-stadgan tillåter militära ingripanden av FN för att lösa konflikter:

1. När FN har beslutat att det råder hot mot freden eller hot om angreppshandlingar.
2. Självförsvar.

Suveräna stater förväntas svara för sina invånares säkerhet men det finns tillfällen då stater inte kan uppfylla det kravet eller när stater utövar våld mot den egna befolkningen. Humanitär intervention kallas den handling när omvärlden griper in med militära medel mot staten i frågas vilja för att skydda civilbefolkningen och förhindra orättvisor.

Suveränitetsprincipen innebär att alla stater är suveräna det vill säga ansvariga för sina territorier, vilket etablerat grunden som finns idag för det internationella samfundet. Suveränitetsprincipen är viktig och inom folkrätten ingår det en rad konventioner om mänsklig säkerhet. En viktig punkt i FN-stadgan är att skydda de mänskliga rättigheterna, och när påtryckningar sker från det internationella samfundet för att en stat inte skyddar eller tar hand om sina invånare, visar detta att det finns motsättningar mot folkrätten. Suveräniteten skall respekteras samtidigt som omvärlden inte kan se på när en stat mördar sin befolkning. Eftersom allt fler konflikter i världen är inomstatliga blir diskussionen om huruvida världssamfundet har rätt att ingripa för att skydda en stats befolkning brännande aktuell. Under 90-talet blev massor av människor mördade i Rwanda och FN skred till handling för sent. I Kosovo rådde oenighet i säkerhetsrådet som resulterade i att Kina och Ryssland la in sin vetorätt och NATO ingrep i stället i konflikten. NATO:s insats hade inte fått godkännande från säkerhetsrådet och blev därför ett brott mot folkrätten, men många argumenterar för att insatsen

fortfarande var moraliskt berättigad. 1999 tillsattes en kommission som utredde förhållandet mellan humanitär intervention och nationell suveränitet. Bakgrunden till den nya kommissionen var att FN:s dåvarande generalsekreterare, gjorde ett uttalande om att FN behövde ta större ansvar för människors säkerhet vid humanitära katastrofer. Det arbete som kommissionen gjorde ledde senare fram till principen om skyldigheten att skydda och som antogs av FN:s generalförsamling 2005 (Säkerhetspolitik 2013).

Humanitära interventioner har blivit alltmer accepterade i och med det nya synsättet att alla stater har ansvar att skydda sin stat och dess invånare, men när en stat är oförmögen eller inte vill axla detta ansvar, så ärver det internationella samfundet ansvaret automatiskt (Baylis, Smith, Owens, 2011, s.162).

Historiskt sett har man alltid sett intervention som en annan nations illegala maktövertagande, eftersom en intervention kan riskera att stater tar över makten enbart för eget intresse eller andra strategiska mål. Vissa hävdar att detta kan öka insatserna i form av interventioner till extrema omständigheter (Cornell International Law Journal 2013 Hathaway, s. 538).

Idag kan man se en tydlig skillnad på hur det internationella samfundet ser på humanitära interventioner i relation till suveränitetsprincipen, och med hjälp av the responsibility to protect. Under kalla kriget exempelvis var humanitär intervention inte aktuellt eftersom stater lade ett större fokus på suveränitet och ordning än fokus på mänskliga rättigheter. Denna inställning ändrades tydligt hos flera liberala demokratiska stater under 90-talet vilket resulterade i att det skapades en ny mer positiv syn på humanitära interventioner inom det internationella samhället (Baylis, Smith, Owens, 2011, s.512).

4.2 The responsibility to protect (RtoP)

Efter tragedierna i Rwanda och Balkan under 90-talet började det internationella samfundet på allvar att diskutera hur man mer effektivt kunde ingripa när människors liv står på spel och brott mot mänskliga rättigheter begås i länder runtom i världen. Hjärtefrågan i debatten var då, och är fortfarande samma idag, om stater har villkorslös suveränitet över sina handlingar eller om det internationella systemet har rätt att ingripa i ett land av humanitära skäl. (United Nations, Background information on responsibility to protect)

FN:s ledare gjorde ett historiskt åtagande 2005, för att skydda populationer från folkmord, etnisk rensning, och brott mot mänskligheten på FN:s ”world summit”, som de kallade för ”the responsibility to protect” (RtoP) vilken innebär:

1. Staten har huvudansvaret för beskyddandet av nationens befolkning från folkmord, krigsbrott, brott mot mänskligheten och etnisk rensning.
2. Det internationella samfundet har ett ansvar att assistera stater i att fullfölja detta ansvar.
3. Det internationella samfundet bör använda lämpliga diplomatiska, humanitära eller andra fredliga medel för att skydda populationer från dessa brott. Om en stat misslyckas med att skydda sin befolkning eller är utövare av detta brott, måste det internationella samhället vara förberedd på att använda starkare medel vilket inkluderar FN:s säkerhetsråds kollektiva användning av våld. (Responsibility to protect, An introduction to responsibility to protect)

RtoP introducerades första gången i en rapport av den internationella kommissionen om intervention och statssuveränitet (ICISS) i December 2001. Denna kommission initierades av den kanadensiska regeringen som en respons till Kofi Annans tal, då Annan ifrågasatte av om/när det internationella samhället skall ingripa med humanitära skäl inför nästa humanitära kris. Kommissionen adresserade då frågan om när man måste ge vika för statssuveräniteten för att kunna skydda mot brott mot mänskliga rättigheter. Efter terrordådet i USA den 11e september gick den internationella debatten från att diskutera åtgärder för att förhindra folkmord och brott mot mänskliga rättigheter, till att diskutera förebyggandet av terrorism och spridning av massförstörelsevapen. Invasionen i Irak 2003 innebar en annan inriktning i diskussionen om RtoP, och invasionen bidrog till en ökad oro om RtoP skulle kunna användas för att ta bort suveräniteten hos fattiga länder. Även om stödet för RtoP var lågt efter ICISS-rapporten, har humanitära katastrofer så som misslyckandet med att hjälpa människorna i Darfur-konflikten, visat att det krävs mer insatser av det internationella samhället att förhindra folkmord och brott mot mänskliga rättigheter (Responsibility to Protect)

Det har hävdats att RtoP med syftet på statssuveräniteten skall ersätta doktrinen med humanitära interventioner helt och hållet (Cornell International Law Journal Hathaway 2013, s. 532).

4.3 FN:s säkerhetsråd

FN:s säkerhetsråd har som huvuduppgift att bevara världsfreden och den internationella säkerheten. Säkerhetsrådet arbetar enbart med frågor som rör dessa två områden. Rådet har femton medlemmar varav fem stycken är permanenta. De permanenta medlemmarna är; Frankrike, USA, Storbritannien, Ryssland och Kina. Dessa medlemmar innehar även varsin vetorätt, vilket innebär att de fem medlemmarna var för sig kan stoppa ett beslut. För att ett resolutionsförslag skall gå igenom måste det finnas nio ja-röster av 15 möjliga, varav fem av dessa röster är medlemmar som innehar vetorätt. De resterande medlemmarna väljs in på tvåårs perioder. Medlemsländerna turas om att inneha ordförandeposten vilken innehas en månad i taget. Säkerhetsrådet har fredliga intentioner men i vissa fall kan rådet använda sig av sanktioner eller militärt våld för att upprätthålla den internationella freden och säkerheten. När konflikter uppstår uppmanar säkerhetsrådet parterna i konflikten att gå till förhandlingar och att försöka lösa problemen på fredlig väg. Rådet kan ibland även föreslå egna förslag till lösningar på eventuella konflikter. Om det utbrutit strider är det säkerhetsrådets uppgift att få tillstånd till eldupphör för att starta fredsförhandlingar. När länder inte följer säkerhetsrådets beslut kan rådet besluta om sanktioner för länderna i fråga. Detta kan leda till att övriga medlemsländer uppmanas att avbryta sina kontakter med landet i fråga, vilket exempelvis kan vara diplomatiska- eller handelskontakter. Det finns också flera sanktionskommittéer anslutna till rådet som har i uppgift att kontrollera att sanktionerna har effekt. Om dessa sanktioner inte har effekt kan säkerhetsrådet tillslut använda sig av militära insatser med rätt att använda våld. Dessa militära insatser kan vara under FN:s eller under medlemsländers kommando, som i exempelvis Kongo 1991 då FN ingrep. Kritik har riktats mot säkerhetsrådet att de inte ingriper tillräckligt ofta eller tillräckligt kraftfullt. Säkerhetsrådet har ofta ifrågasatts om varför rådet inte fattat fler och snabbare beslut. Detta beror på att rådet måste ta hänsyn till flertalet faktorer som att flera av medlemsstaterna i FN är suveräna stater, och FN kan inte lägga sig i staters enskilda angelägenheter. Detta är en viktig utgångspunkt i FN-stadgan för att kunna skapa legitimitet stater emellan, men samtidigt blir det en tröghet i FN eftersom det ofta är svårt för staterna att komma överens om hur säkerhetsrådet skall agera vid konflikter. Medlemsländerna har ofta olika synsätt på konflikter.

Många ser vetorätten som ett hinder, eftersom man menar att under kalla kriget så lamslogs stora delar av processen på grund utav stormakternas intressen samt låsta positioner. Dock har processen utvecklats och gått vidare till att FN nu har möjlighet att ingripa oftare. 2005 beslutade FN att det finns en skyldighet att skydda befolkningar från etnisk rensning, folkmord och krigsförbrytelser vilket innebär att FN skall kunna fatta beslut om åtgärder för att skydda civilbefolkningar vilket betyder att världssamfundet prioriterar mänsklig säkerhet över staters suveränitet (FN 2013).

Det finns gånger då säkerhetsrådet inte kan aktivt agera på grund utav en hotande vetorätt, föreslår ICISS-rapporten att stater bör intervensera under två omständigheter. För det första kan stater söka stöd för militära åtgärder från generalförsamlingen i ett akut specialmöte under det etablerade ”uniting for peace” procedurerna. Handlandet av generalförsamlingen i denna form är icke-bindande och är därför enbart ett förslag till en rekommendation på hur säkerhetsrådet skall agera. För det andra är det möjligt att driva en kollektiv intervention av en regional eller ”sub-regional” organisation som handlar inom definierade gränser (Cornell International Law Journal Hathaway 2013, s.532).

4.4 Vetorätten

Sedan 40-talet har de fem permanenta medlemmarna i säkerhetsrådet använt vetorätten 271 gånger. Ryssland är det land som använt vetorätten flest gånger (124). Under kalla kriget (1946-1991) använde Ryssland sig av vetorätten 119 gånger. Under de senast 10 åren har Ryssland använt vetorätten i olika frågor gällande Syrien, Georgien, Zimbabwe, Burma och Cypern. Gällande konflikter i Syrien, Burma och Zimbabwe har Ryssland alltid använt sin vetorätt tillsammans med Kina. Kina är den medlem som använt sin vetorätt minst gånger av alla men sedan 2005 har alltid Kinas veto använts tillsammans med Rysslands. Den 4e oktober 2011 la Ryssland och Kina in sitt veto mot en resolution som fördömde den syriska regeringens attacker mot demonstranter. Den 4e februari 2012 gick Ryssland och Kina samman ännu en gång och blockerade en resolution som föreslagits av Arabförbundet vilken fördömde den syriska regeringens attacker mot demonstranter. Den 19e juli samma år blockerade återigen Ryssland och Kina ett resolutionsförslag om genomförandet av en fredsplan för Syrien. (FN 2014)

4.5 Kritik mot FN och säkerhetsrådet

Det finns både argument för och emot för att FN skall bli mer aktiva och ingripa med militärt våld. Eftersom FN-stadgan skriver om mänskliga rättigheter bör de värderas lika högt som suveränitetsprincipen och våldsförbudet. Människors lika värde blir mer och mer viktiga i vår globaliserade värld där det inte finns någon ursäkt längre att komma undan med att man inte vet vad som pågår i länder där de sker brott mot mänskliga rättigheter och människors säkerhet. Å andra sidan menar man att suveränitet är en viktig princip för stater och att justera på den skulle innebära att man äventyrar den globala stabiliteten. Det finns också en rädsla hos de svagare staterna med kolonialistisk bakgrund, för att de starkare staterna skall ta till sig rätten till intervention alltför ofta och missbruka denna militära makt. Men i och med att världen blir alltmer sammankopplad med hjälp av globaliseringen finns det i alla staters gemensamma intresse att förbättra situationer för människor i humanitära kriser runtom i världen. Den stora diskussionen dock handlar om dessa interventioner kan göras utan militärt våld eller hur förändringarna som medför interventionerna kan bli långsiktigt hållbara (Säkerhetspolitik 2013)

5. Fall 1. Rwanda

5.1 Bakgrund

Folkmordet i Rwanda används ofta som tydligt exempel på det internationella samfundets oförmåga att agera. 1994 mördades upp emot 800 000 människor i Rwanda inom loppet av några månader, vilket är ett av världshistoriens mest brutala och effektiva folkmord. Upp till 75 % av landets etniska minoritet som kallas tutsier utplånades av hutuer under en organiserad etnisk utrensning. Konflikten och folkmordet var ett resultat av den långa maktkampen mellan de två gruppernas ledare, där tutsifolket traditionellt har tillhört eliten och fortsatte att göra det även under kolonialtiden. Hutu tog över dominansen av Rwandas politik efter självständighetsförklaringen från Belgien 1962 vilket resulterade i att många tutsier diskriminerades och förtrycktes. Spänningarna mellan de två grupperna intensifierades under 90-talet då den tutsidominerande exilrörelsen Rwanda Patriotic Front (RPF) invaderade landet. Det som startade kriget var nedskjutningen av ett plan i april 1994 där bland annat Huturegimens president Habyarimana omkom. Samma dag startades massmorden av tutsier. FN och omvärlden var till en början passiva att agera och har fått mycket kritik för detta, även om FNs fredsbevarande styrkor UNAMIR, Belgien och Frankrike var på plats i Rwanda under 1994. Belgien valde dock att fly landet då de förlorade soldater och valde att skydda sina medborgare, varför man flydde ur landet i princip samtidigt som mördandet började. Tillslut kunde fredsbevarande trupper placeras i landet där Nordamerika och Europa bidrog med humanitär hjälp, även om detta var för sent (Säkerhetspolitik 2014).

I juni 1994 auktoriserade FN:s säkerhetsråd franska styrkor att gå in i Rwanda med argumentet om att detta var en humanitär intervention. Det franska ingripandet räddade några liv men kom alldeles försent. Man menar att anledningen till att det inte blev något ingripande från det internationella samfundet var för att de länder som hade militära resurser att förhindra

folkmordet inte ville offra trupper och resurser för att skydda befolkningen i Rwanda (Baylis, Smith, Owens, 2011, s. 516).

5.2 Säkerhetsrådets roll i konflikten

En stor brist i säkerhetsrådets roll i konflikten var ett tydligt ledarskap. Vems var ansvaret, FN, forna kolonialmakten Belgien eller Frankrike?

I juni 1994 auktoriserade säkerhetsrådet Franska styrkor att gå in i Rwanda med argumentet om att detta var en humanitär opartisk tillfällig operation. Operationen gick ut på att stärka säkerheten för civila och flyktingar i Rwanda. Agerandet godkänns med hjälp av FN-stadgan kapitel 7 som står för: *inskrivelse av hot mot freden, fredsbrott och angreppshandlingar (artikel 39)*. Rådet uppmanar alla medlemsländer att hjälpa till med resurser och hjälp (United Nations Security Council 1994, S/RES/929).

Det finns misstankar om att denna operation var hemligt driven för nationella intressen vilket kan uppfattas som att en stat missbrukar konceptet av humanitär intervention, eftersom huvudintresset var att skydda frankrikes intressen. Dock är detta enbart spekulationer (Baylis, Smith, Owens 2011, s.515).

I resolutionerna om konflikten kan man ganska tydligt urskilja vilken passiv roll FN:s säkerhetsråd tog under Rwanda-konflikten. I samtliga resolutioner avslutar säkerhetsrådet med ”decides to remain actively seized of the matter” vilket symboliserar hur resolutionerna som skrivs i ärendet kan låta humanitärt bekymrande men i själva verket inte mynnar ut i så mycket till aktiva beslut (United Nations Security Council 1994, S/RES/893).

Det utmärkande utifrån de resolutioner kring startpunkten för konflikten runt 1994 är säkerhetsrådets beslut om att sätta in de fredsbevarande styrkorna UNAMIR, united nations assistance mission for Rwanda i oktober 1993 som förlängdes. Dessa styrkor fungerade bra till en början, tills 1994 då folkmorden började. Dock är det svårt att urskilja specifika resultat från UNAMIR i resolutionerna, eller vad styrkorna konkret faktiskt åstadkommit.

”Stressing the need for all countries to avoid any action that might exacerbate the situation in Rwanda”, (United Nations Security Council 1994, S/RES/912).

I punkterna innan detta citat beklagar säkerhetsrådet sig för den humanitära situationen, men visar tydligt här att det inte är aktuellt att ingripa eller göra förhastade handlingar (United Nations Security Council 1994, S/RES/925).

1994 den 8e november etablerade även rådet ”The international criminal tribunal for Rwanda” som innebar en rättegång för de som var ansvariga för folkmordet och brott som begått mot mänskliga rättigheter (United Nations Security Council 1994, S/RES/955).

Utredningen började i maj 1995, och första rättegången var 1997. Domstolen har bland annat fällt Rwandas tidigare president Jean Kambada för folkmord och livstid i fängelse (United Nations, the aftermath of the genocide).

6. Fall 2. Kosovo

6.1 Bakgrund

Det forna Jugoslavien upprättades efter första världskriget och hade en extremt sammansatt befolkning där ingen folkgrupp var i majoritet. Efter andra världskriget förändrades landet igen till en sovjetisk kommunistisk stat med Josip Broz Tito som tog makten, och Jugoslavien blev nu en förbundsstat med sex republiker samt två autonoma provinser (Kosovo och Vojvodina) som var underställda Serbien. Det uppstod ett missnöje med denna nya konstellation, kosovoalbanerna tyckte inte det var rättvist att Kosovo blev en republik. Tito lyckades hålla makten fram till 1980-talet då han avled. Serbien valde ny president Slobodan Milošević 1989 och med honom växte den serbiska nationalismen. Dock förvärrades situationen i området under 90-talet då kosovoalbanerna strävade efter ett självständigt land medan Serbien höll fast i sina områden. 1996 blev konflikten akut då albanska gerillan UKC bombade flyktingläger med serbiska flyktingar. 1998 skickar Serbien styrkor till Kosovo för att bekämpa UKC-gerillan och begick då även övergrepp mot civilbefolkningen. Omfattande massakrer och övergrepp utfördes på den kosovoalbanska civilbefolkningen utav den serbiska polisen.

OSSE, organisationen för säkerhet och samarbete i Europa och NATO engagerade sig i konflikten och försökte stoppa brotten mot mänskliga rättigheter. NATO utförde luftangrepp på Serbien i mars 1999 som bombade såväl militära som civila mål. Detta triggade dock bara de serbiska styrkorna ännu mer vilket resulterade i att krigsföringen intensifierades ytterligare mot kosovoalbanerna. I juni signerade tillslut de serbiska styrkorna ett tillbakadragningsavtal och NATO stoppade sina bombningar. FN tog över ansvaret över regionen och en NATO-ledd styrka blev insatt för att stabilisera situationen ytterligare (Globalis 2013).

2008 förklarar sig Kosovo självständigt vilket utlöste kravaller bland kosovoserberna som protesterade mot beslutet och ansåg detta vara ett brott mot folkrätten. Som ett svar på kravallerna erkände Sverige, Storbritannien, USA,

Norge, och Frankrike, Kosovo som självständig stat, samtidigt vägrade Serbien och Ryssland erkänna Kosovo som självständigt (Globalis 2013).

NATO:s insats 1999 har blivit kritiserad för att den var för mycket för tidigt. I början av kriget uttalade sig NATO om att ingripandet var för att förebygga en humanitär katastrof. Två huvudargument var sammansatta för att stödja NATO:s intervention. Det första var att Serbiens agerande i Kosovo hade skapat ett humanitärt akutläge och överträdde internationella rättsliga åtaganden. Det andra argumentet var att Serbien begick brott mot mänskliga rättigheter som utmanade mänskligheten. NATO agerade i händelsen på grund utav flertalet humanitära angelägenheter och egenintresse i kombination med tre huvudproblem. Det fanns en rädsla för att Milosevic's militära styrkor skulle upprepa det bosniska blodbadet. Det fanns en oro att konflikten i balkanområdet skulle skapa en enorm flyktingkris i Europa, och NATO-stater var oroad att om de misslyckades med att hejda krisen kunde den uppsluka hela regionen. Detta kan ses som ett exempel på att humanitära interventioner ofta drivs utav flera olika motiv, dock blir detta endast ett problem om de icke-humanitära motiven underminerar chansen att uppnå de humanitära motiven (Baylis, Smith, Owens 2011, s. 516).

6.2 Säkerhetsrådets roll i konflikten

I Kosovo-konflikten tog NATO en betydande roll, och en faktor till detta har att göra med säkerhetsrådets oförmåga att komma överens i konflikten.

Säkerhetsrådet antog 1999 en betydande resolution som gav NATO mandat att upprätta den fredsbevarande styrkan KFOR i Kosovo (United Nations Security Council 1999, S/RES/1244).

I säkerhetsrådets resolutioner kring konflikten uttrycks återigen oron, som i fallet med Rwanda, för den försämrade humanitära situationen som beskrivs som katastrofartad, där rådet betonar hur viktigt det är att situationen inte förvärras. Oro uttrycks även för de brott som begås mot mänskliga rättigheter och den internationella humanitära lagen. Rådet betonar också vikten av att se till att det finns respekt för regionens invånares mänskliga rättigheter. Rådet kräver också med hjälp av kapitel sju i FN-stadgan, att alla parter inblandade i konflikten eldupphör i Kosovo, och att den federala republiken av Jugoslavien minskar

riskerna för den humanitära katastrofen, och skall förbättra den humanitära situationen i området (United Nations Security Council S/RES/1199).

Rådet betonar också vikten av humanitära hjälpinsatser, och för Jugoslavien att tillåta obehindrad tillgång till Kosovo för humanitära hjälporganisationer samt samarbeta med dessa organisationer för att effektivt leverera den internationella hjälpen (United Nations Security Council 1999, S/RES/1244).

En provisorisk styrelse inrättades som godkändes av säkerhetsrådet vilken kallades för UNMIK. UNMIKs uppgift var att se till så att självstyrande demokratiska institutioner byggdes upp och att UKC-gerillan avväpnades (United Nations Security Council 1994, S/RES/1244).

Återigen är det dock svårigheter att utlysa säkerhetsrådets roll i konflikten då det uttrycks mycket oro om den humanitära situationen i resolutionerna, men mycket av det som omskrivs handlar i ganska uddlösa beslut.

7. Fall 3. Syrien

7.1 Bakgrund

Den arabiska våren har utvecklats till ett blodigt inbördeskrig i Syrien, där länder utanför landet såsom stormakterna USA och Ryssland, har starka intressen i konflikten. Vid millenniumskiftet tog Syriens president Bashar al-Assad makten från sin pappa Hafez-al-Assad som hade styrt Syrien på ett diktator-liknande sett sedan 1971 där oppositionen varit helt undertryckt. Bashar försökte genomföra reformer då regimen i Syrien var fortfarande en av mellanösterns mest auktoritära regimer. Assadfamiljen hör till en av Syriens många religiösa minoriteter som kallas Alawi vilken har nära relationer med shiitiska islamgrupper i Iran och Hizbollah i Libanon. Majoritetsbefolkningen i Syrien är sunnimuslimer där det funnits mycket missnöje med Alawi som haft makten eftersom de haft nyckelpositioner i regimen och haft det godare ställt ekonomiskt. Protester hölls runtom i landet i och med den arabiska våren 2011, vilka slogs ner av regimen. Dessa protester var fredliga vilket gjorde att ett kraftigt motstånd spred sig runtom i hela landet, samtidigt som ett krav på att Assad skulle avgå växte. Det syriska nationella oppositionsrådet i Turkiet som kallades för SNC, krävde Assads avgång och en demokratisk stat i Syrien. Striderna intensifierades allteftersom då den fria syriska armén också kopplats till rådet SNC. Det bildades nya oppositionsgrupper och det fanns misstankar om militär knuten till al-Qaida, kommit till landet för att bekämpa regimen. FN inrättade en observatörsstyrka eftersom det fanns stor brist på journalister och internationell närvaro, och informationen som kom ut från landet inte kunde vara tillförlitlig. Konflikten i landet bröt ut i ett inbördeskrig 2012 (Globalis 2013).

Eftersom landet har en viktig strategisk betydelse för andra länder får både regimen och oppositionen stöttning från andra länder där religiösa skillnader spelar in i konflikten. Ryssland har ett speciellt intresse i Syrien, eftersom regimen i landet får både politiskt och ekonomiskt stöd av Ryssland. Syrien är Rysslands enda allierade i mellanöstern därför vill Ryssland inte att det skall ske

ett regimskifte i landet, och de har inte stöttat en internationell inblandning i landet. Oppositionen har dock ett stort stöd från det internationella samfundet med USA i spetsen, och USA menar att Syriens relation till Iran hotar USA:s intressen.

Grannländerna Libanon och Turkiet har också påverkats av konflikten, och det har rapporterats om skottlossning i gränsområdena mellan länderna. Hösten 2010 avfyrades raketer mot Turkiet vilket resulterade i att Turkiet attackerade Syrien. Då placerade NATO ut trupper vid de turkiska gränsområdena på Turkiets begäran (Globalis 2013).

En utredning från FN visar på hur syriska säkerhetsstyrkor begått brott mot mänskliga rättigheter i form av massakrer, kidnappningar, tortyr, våldtäkt och mord av civila. Oppositionen anklagas också för avrättningar, vilket har lett till att 1,8 miljoner människor flytt till grannländerna och den humanitära situationen i landet är mycket kritisk där hittills 100 000 människor har dött och fångar torteras i fångelser runtom i landet (Globalis 2013).

7.2 Säkerhetsrådets roll i konflikten

Säkerhetsrådet är förlamat i konflikten i Syrien, vilket tydligt visas i resolutionerna.

Kina och Ryssland har lagt in sitt veto tre gånger vilka hade för avsikt att minska den humanitära katastrofen samt införa ekonomiska sanktioner, därmed har FN inte kunnat påverka situationen i Syrien än så länge i särskilt stor utsträckning. Kofi Annan utsågs som FN:s sändebud i konflikten men avgick i augusti 2012. Under våren 2012 framtog FN en fredsplan som innehöll sex stycken punkter vilka aldrig blev genomförda. En observationsstyrka blev insatt i april 2012 men avvecklades redan i oktober samma år. 2013 skickade FN en grupp vapeninspektörer som har i uppgift att undersöka användandet utav kemiska vapen och gaser i Syrien, dock har angreppen forstsatt efter denna insats i form av vapeninspektörer (Globalis 2013).

Något som är genomgående i alla resolutioner om Syrien är att säkerhetsrådets bekräftar sitt engagemang till att skydda suveräniteten, självständigheten och den territoriella integriteten i Syrien, med avsikt utifrån FN-stadgan. Detta visar tydligt på hur säkerhetsrådet markerar att suveräniteten respekteras samt visar

inga tecken på humanitär intervention. Samtidigt fördömer rådet brotten mot mänskliga rättigheter i Syrien, och att de som utför dessa handlingar skall hållas ansvariga, samt beklagar dödsfallen av civila. (Security Council Reports, UN documents for Syria 2014).

Säkerhetsrådet beklagar sig över Syriska Assad-regimen som använt sig utav kemiska vapen under kriget vilka har mördat oskyldiga civila. Kemiska vapen är strikt förbjudet av internationell lag och de som är ansvariga för attackerna måste ställas till svars(United Nations Security Council S/RES/2118).

Misslyckandet för beslutsfattandeprocessen i säkerhetsrådet ifrågasätter rådet om de har möjlighet erbjuda några verkliga utsikter för säkerheten och för offren i Syrien. Detta leder till ett sämre förtroende för FN och säkerhetsrådet som institution att ge respons på seriösa brott mot mänskliga rättigheter (Amnesty International 2014)

8. Analys/Diskussion

Efter att ha närmare undersökt dessa tre fall uppstår en hel del frågor. Min första reflektion är varför inte FN och säkerhetsrådet ingripit oftare i konflikter, och varför FN tagit en så pass passiv roll. Jag har sökt efter beslut som FN, tagit men också beslut som inte har tagits. Resolutionstexterna har ofta en text som låter väldigt positiv och ofta uttrycker de en vädjan om humanitärt stöd, men förvånande nog är texterna uddlösa och besluten vaga. Mitt intryck är att det saknas något bindande i resolutionerna. Jag saknar ett tydligt argument till varför, eller varför inte, en FN intervention är påkallad. Uppenbarligen föreligger ofta ett tydligt argument till varför statssuveräniteten i konflikter skulle dominera och vara mer värdefull än enkla mänskliga rättigheter. FN har blivit hårt kritiserat av omvärlden när det gäller handlingsförlamningen och otydligheten om FNs ställning i Rwanda-konflikten, exempelvis. Detta är en ofta omskriven svaghet som FN-organisationen uppvisat under senare år och är ett typexempel på FN och säkerhetsrådets oförmåga att agera.

Skulle man å andra sidan analysera konflikten i Rwanda med ett ”human security” perspektiv, går det faktiskt att urskilja texter i resolutionerna som tydligt fokuserar på mänskliga rättigheter. Det är tydligt att oro uttrycks för befolkninggruppers välbefinnande och den katastrofala humanitära situationen som det urskiljaktiga etniska våldet förde med sig i landet. Själva begreppet ”human security” växte fram efter Rwanda-konflikten, vilket förklarar varför oproportionerligt stort fokus i Rwanda-konflikten har legat på att diskutera statssuveränitet, vilket lättare har kunnat kopplas till realism, snarare än mänskliga/medborgerliga rättigheter. Jag tror att det kan vara en viktig anledning till att FN och säkerhetsrådet faktiskt tog en så pass passiv roll i Rwanda konflikten där fokus låg på att skydda landets suveränitet.

En annan aspekt på Rwanda-konflikten går kanske att urskilja om man fokuserar på möjliga postkoloniala motiv t.ex med den belgiska hjälpinsatsen i centrum. När situationen blev farlig för de belgiska soldaterna drog trupperna sig ur konflikten.

Detta lutar dock mer åt realismen då det innebar att Belgien var mer måna om den egna nationens intresse.

Det finns även anklagelser om att Frankrike skulle tagit en aktiv del i folkmordet i Rwanda och att de franska insatserna inte alls syftat till att bygga upp den skyddszon, vilken var det officiella syftet med fredstrupperna. Flera vittnen i Rwanda har uttalat sig om de franska insatserna, inte minst en före detta fransk soldat, som bekräftat att franska soldater kan ha deltagit i folkmordet i Rwanda (Sydsvenskan 2006).

I Rwanda låg fokus på att skydda statsintegriteten och statssuveräniteten och det fanns aldrig ett medborgarrättsligt perspektiv. Konflikten oftast kan tolkas som en ambition som stämmer väl överens med ett realistiskt perspektiv, snarare än att värna statssuveränitetens lagar. Det är dock viktigt att inte glömma att FN:s säkerhetsråd vädjade till de inblandade och betonade vikten av att alla medlemsstater skulle undvika att agera hastigt och ogenomtänkt då detta skulle kunna ha påverkat den humanitära situationen i Rwanda. Jag undrar om inte många politiska utgående från FN fattas av grupper av medlemsstater som tagit en mer aktiv roll i politiken, och speciellt då de fem permanenta medlemsländerna med vetorätt. En sådan rådgivande grupp ofta påverkar utrikespolitiken genom att sätta starka politiska agendor, vilket i så fall skulle innebära att kanske situationen i Rwanda snabbare hade förbättrats än vad som var fallet.

I Kosovo, är FN och säkerhetsrådets involverade i ett NATO-baserat projekt och i denna konflikt har FN tagit kommandot och ryckt in, men ingripandet har varit för kraftfullt och för snabbt. Återigen kan det sägas att den statsrättsliga aspekten som FN och säkerhetsrådet anlagt har fått styra den internationella insatsens karaktär och form. Man kan också tolka det som ett uttryck för att säkerhetsrådets medlemmar är oförmögna att komma överens. Ett tydligt exempel är Ryssland som fortfarande vägrar erkänna Kosovo som en självständig stat.

Intressant nog uttrycktes ofta oron för den humanitära situationen i Kosovo av säkerhetsrådet, som också beskrivs som katastrofartad. Detta kopplas återigen till teorin om "human security" eftersom man uttrycker sin oro för brotten mot de mänskliga rättigheterna samt den humanitära situationen, och här har statsangelägenheter fått träda tillbaka. Säkerhetsrådet kräver eldupphör i

konflikten, men det har varit svårt att urskilja konstruktiva resultat och bevis på att detta kommando påverkat situationen på något sätt.

Enklart är förstås att anlägga ett postkolonialt perspektiv på Kosovo-konflikten och det finns tydliga kopplingar mellan Kosovo som ett "utvecklings-land" där stormakter som Ryssland har haft starka åsikter om landet ifråga. Dessutom, finns det realistiska tendenser på NATOs operation i Kosovo som fick mandat av FN att genomföras. Realister menar nog att det finns en stor risk med humanitära interventioner, eftersom de inte alltid tjänar en nations intresse.

I Syrienfrågan är säkerhetsrådet förlamat. Återigen fördömer stormakter som Kina och Ryssland resolutioner som skall implementeras för att förbättra den katastrofala humanitära situationen i landet. Återigen kan säkerhetsrådet som en institutionell grupp inte enas och därmed är det svårt att bedöma säkerhetsrådets insatser i Syrien då krisen fortfarande är högst aktuell idag. Man måste då konstatera att som gruppinstitution har säkerhetsrådet misslyckats i avseendet att skydda medborgerliga rättigheter eftersom FN inte kunnat enas om ett bindande beslut. Det avspeglar ju också att det finns flera starka viljor och intressen i Syrienkonflikten. Det hjälper obetydligt att säkerhetsrådet beklagar sig för den humanitära situationen i Syrien och fördömer de brott som begåtts mot mänskliga rättigheter i landet när den politiska handlingsviljan är så svag.

Det är således tydligt att postkolonialismen och storkmaktsintressena styr och att FN inte är kapabelt att kraftfullt agera i Syrienkonflikten. Ryssland inte vill riskera att förlora sin enda allierade i mellanöstern och blockerar därmed alla FN-resolutioner medan USA, å andra sidan, menar att Syriens relation med Iran hotar USAs regionala intressen, och därför arbetar man i realiteten genom att stödja oppositionen i den väpnade konflikten. Situationen påminner mycket starkt om I den under kalla kriget då USA och dåvarande Sovjetunionen tävlade om att få inflytande över stater i tredje världen.

Det som dock Ryssland och USA har gemensamt i Syrienkonflikten är att ingen av länderna vill se ett internationellt ingripande. Ryssland backar upp Assad-regimen medan USA och EU stödjer oppositionen. I dagens värld är president Barack Obama rädd för att dra in USA i fler konflikter efter Irakkriget och USA vill inte delta i ännu ett militärt krig. Opinionsundersökningar i landet har visat

att befolkningen är negativa till en väpnad intervention (Sydsvenskan Olle Lönnaeus 2013)

Dessa överväganden från stormakternas sida har lett fram till att FN alltmer anlagt en tydlig realism i sina uttalanden och åtgärder oftast med utgångspunkt i FN-stadgan då man vädjar till parterna att respektera och skydda Syriens suveränitet samt självständighet, och den territoriella integriteten i Syrien, snarare än att se till det mänskliga lidandet och kränkningarna av de medborgerliga rättigheterna.

9. Slutsats

Vad har då FN och säkerhetsrådet haft för inverkan/konsekvenser på humanitära interventioner i konflikterna i Rwanda, Kosovo & Syrien egentligen?

Det finns en mycket tydlig problematik i säkerhetsrådets förhållningssätt och arbete, som avspeglar sig i en avsaknad av en demokratisk representativitet i FN:s resolutioner. Detta genomsyrar och fördunklar budskapet. Vem skall man lägga skulden på i konflikten? Varför träder inte andra stater in och värnar de mänskliga rättigheterna? FN, säkerhetsrådet eller de individuella medlemmarna, vem underlåter att agera? Min slutsats är därför att FN:s säkerhetsråd är, trots allt, ett viktigt och värdefullt FN-organ, men tyvärr har det många tydliga brister. Den största problematiken är att säkerhetsrådet har svårt att enas om bindande resolutioner och att enhälligt och med kraft fördöma övergrepp som snarast riktar sig mot de medborgerliga och mänskliga rättigheterna än har över- eller mellanstatlig karaktär.

Jag tycker detta syns tydligt i alla tre fallen, Rwanda, Kosovo & Syrien. Dessutom är alla tre länder utvecklings-länder, som har inomstatliga konflikter, men dessa har kopplingar till internationella politiska krafter. Rent teoretiskt har postkolonialismen som konfliktperspektiv är tydlig relevans i alla de tre fallen, men Rwanda är det enda landet som egentligen har en gammal kolonial statsbildning.

Jag tycker mig också se att ”human security” perspektivet framkommer i alla tre exemplen, men det är tydligt att detta inte är ett tillräckligt starkt motiv för FN:s säkerhetsråd att genomföra militära interventioner i dessa konflikter. Man kan således säga att inte heller ”human security” perspektivet är konstruktivt för att förstå varför FN inte kraftfullt kan agera i konflikterna.

Anlägger vi ett perspektiv präglad av realism kan vi konstatera att det finns flera likheter i alla tre exempel-konflikter, då FN:s säkerhetsråd faktiskt uttalar i sina allmänna resolutionerna i alla tre fallen, hur viktigt det är att skydda den nationella suveräniteten och den territoriella integriteten. Detta är något som är generellt och många av FN:s resolutioner backas upp av FN-stadgan kapitel 7, som handlar just om suveränitet och territoriell integritet.

Rent hypotetiskt kan man fråga sig hur FN:s säkerhetsråd skulle kunna blivit mer aktivt och hur rådet skulle kunnat auktorisera en intervention i något av situationerna? Det kan låta spekulativt men om säkerhetsrådet varit mer obundet

av nationella särintressen och storpolitiska överväganden och tagit fasta på endast de mänskliga rättigheterna i varje konflikt skulle man säkert kunnat fatta mer långtgående beslut för att värna människor och fred mellan stater. Därmed skulle säkerhetsrådet få en mer aktiv roll i internationella konflikter istället för den passiva roll, som , tyvärr, har varit ett genomgående tema i samtliga av mina tre exempel-konflikter jag har undersökt.

Jag vill inte bara vara pessimistisk. Det finns idag också bra tecken på att humanitära insatser ledda av FN allt oftare görs, men då storpolitiska krafter står mot varandra som i Rwanda, Syrien och Kosovo är det medborgarrättsliga perspektivet satt ur spel och humanitära insatser offras för den globala maktbalansen. Det inger inte mycket optimism om framtiden och FNs säkerhetsråds arbete.

Jag anser dock att FN och säkerhetsrådet är den enda möjligheten att på ett trovärdigt sätt gå in i en konflikt och ett land för att kräva rättvisa. NATO och EU har fördelen att de har tydliga mandat från början men de får aldrig den globala acceptansen för sitt agerande som FN får, eftersom FN omfattar alla världens länder. Det måste finnas en tydlig position för det internationella samfundet och ett tydligt mandat för FN för att säkerhetsrådet skall kunna samarbeta bättre för humanitära konflikter i framtiden.

Referenslista

Primärkällor

United Nations Security Council 1994, *S/RES/912* (elektronisk) tillgänglig: ([http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/912\(1994\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/912(1994))) hämtad 2014-04-30

United Nations Security Council 1994, *S/RES/929* (elektronisk) tillgänglig: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/929\(1994\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/929(1994)), hämtad: 2014-04-29

United Nations Security Council 1994, *S/RES/1244* (elektronisk) tillgänglig: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1244\(1999\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1244(1999)), hämtad: 2014-05-01

United Nations Security Council 1994, *S/RES/893* (elektronisk) tillgänglig: ([http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/893\(1994\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/893(1994))), hämtad: 2014-05-09

United Nations Security Council 1994, *S/RES/925* (elektronisk) tillgänglig: ([http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/925\(1994\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/925(1994))), hämtad: 2014-05-09

United Nations Security Council 1999, *S/RES/1244* (elektronisk) tillgänglig: ([http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1244\(1999\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1244(1999))), hämtad: 2014-05-08)

United Nations Security Council 1998, (elektronisk) *S/RES/1199*, tillgänglig: ([http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1199\(1998\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1199(1998))) hämtad: 2014-05-08)

Security Council Reports 2014, (elektronisk) *UN documents for Syria*, tillgänglig:

(<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Syria%20SRES%202042.pdf>) hämtad: 2014-05-06

United Nations Security Council (elektronisk) *S/RES/2118* tillgänglig: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2118.pdf, hämtad: 2014-05-15

Svenska FN-förbundet, 2013. *Konflikten i Syrien* (elektronisk), tillgänglig: URL:<http://www.globalis.se/Konflikter/Syrien>. hämtad: 28.10.2013

Svenska FN-förbundet, Terese Johansson 2014, *Resolutioner*, (elektronisk) tillgänglig: <http://www.fn.se/skola/fn-rollspel/att-forbereda-sig-for-ett-fn-rollspel/resolutioner/> hämtad: 2014-05-04

FN 2014 (elektronisk) *Användandet av veto i FN:s säkerhetsråd*, tillgänglig: (<http://www.fn.se/fn-info/om-fn/organisation/huvudorgan/sakerhetsradet/anvandandet-av-veto-i-fns-sakerhetsrad/>) hämtad: 2014-04-03

FN-förbundet 2008, (elektronisk) *centrala begrepp knutna till skyldigheten att skydda*, tillgänglig: <http://www.fn.se/fn-info/vad-gor-fn/fred-sakerhet-och-nedrustning/skyldighet-att-skydda/ordforklaringar/> hämtad: 2014-05-13

FN 2013 (elektronisk) *Säkerhetsrådet* tillgänglig: (<http://www.fn.se/fn-info/om-fn/organisation/huvudorgan/sakerhetsradet/>)hämtad: 2014-04-20

United nations trustfund for human security, (elektronisk) *Human security for all*, tillgänglig: (<http://www.unocha.org/humansecurity/about-human-security/human-security-all>), hämtad: 2012-05-07.

United Nations, (elektronisk) *Background information on responsibility to protect* tillgänglig:

(<http://www.un.org/en/preventgenocide/rwanda/about/bgresponsibility.shtml>),

hämtad: 2014-05-01

Responsibility to protect, (elektronisk) *An introduction to responsibility to protect* tillgänglig: (<http://responsibilitytoprotect.org/index.php/about-rtop/learn-about-rtop>), hämtad: 2014-05-04.

<http://responsibilitytoprotect.org/index.php/about-rtop/learn-about-rtop>, hämtad: 2014-05-04

Säkerhetspolitik 2014, *20 år sedan folkmordet i Rwanda*, (elektronisk) tillgänglig:

<http://www.sakerhetspolitik.se/Arkiv/Omvarldsbevakning/2014/20-ar-sedan-folkmordet-i-Rwanda/> hämtad: 2014-05-03

Sekundärkällor

Mintz, Alex - DeRouen Jr, Karl, 2010. *Understanding Foreign Policy Decision Making*. Cambridge: Cambridge University Press.

Peoples, Columba - Vaughan-Williams, Nick, 2010. *Critical Security Studies - An introduction*. London: Routledge.

Baylis, John, Smith, Steve, Owens, Patricia 2011, *Globalization of world politics – an introduction to world politics*, 5th ed, New York: Oxford University Press.

Hough, Peter, 2008. *Understanding Global Security*. London: Routledge

Teorell, Jan – Svensson, Torsten, 2007. *Att fråga och att svara*. Samhällsvetenskaplig metod. Malmö: Liber. 296 s.

Regeringskansliet UD Henrik Salander 2002, *En introduktion till Förenta Nationerna och svensk FN-politik* tillgänglig:

http://www.manskligarattigheter.se/dynamaster/file_archive/020423/868ee1517d0fe94a0ca94cf582944198/udinfo_fn.pdf, hämtad: 2014-03-28

Amnesty International 2014, (elektronisk) *UN: Russian and Chinese vetoes of Syria ICC resolution 'callous'* tillgänglig:
<http://www.amnesty.org/en/news/un-russian-chinese-vetoes-syria-icc-resolution-callous-2014-05-22>, hämtad: 2014-04-22.

Sydsvenskan 2006-04-18 (elektronisk) *Frankrikes roll i folkmordet i Rwanda utreds* tillgänglig: <http://www.sydsvenskan.se/varlden/frankrikes-roll-i-folkmordet-i-rwanda-utreds/> hämtdatum: 2014-05-17

Säkerhetspolitik 2013-11-20 (elektronisk) , *Humanitär Intervention*, tillgänglig:
(<http://www.sakerhetspolitik.se/Sakerhetspolitik/Mansklig-sakerhet/Humanitar-intervention/>) hämtad: 2014-03-29

Globalis 2013, (elektronisk) *Kosovo*, tillgänglig:
(<http://www.globalis.se/Konflikter/Kosovo>) hämtad: 2014-05-09

Hathaway, Oona, Cornell international law journal vol 46 issue: 3 2013-09-01 s. 499-568, *The consent-based humanitarian intervention: Giving sovereign responsibility back to the sovereign.*

Sydsvenskan Olle Lönnaeus 2013-08-23, (elektronisk) tillgänglig:
<http://www.sydsvenskan.se/varlden/varken-usa-eller-ryssland-vill-ta-ansvar/>
hämtad: 2014-05-10